

4.5. Ekzemploj de hispanecaj kaj portugalecaj kreolaj lingvoj

Antiloj. Sur la insuloj Curaçao, Aruba kaj Bonaire (Kuracao, Arubo, Bonero) estas parolata *Papiamentu* (papiamento), riĉe dokumentita kaj servanta kiel lingvo de amaskomunikiloj – televido, radio, ĵurnaloj. Ĝi stabiligis surbaze de hispana piĝino, kun fortaj influoj de la portugala kaj eĉ de nederlanda (la lasta kolonia lingvo), kies kontribuado formas hodiaŭ preskaŭ kvaronon de la vortaro. La gramatiko sekvas hispanan modelon. Papiamento havas ĉ. kvaronmilionon da parolantoj. Ĝi havas ankaŭ vikipedion: https://pap.wikipedia.org/wiki/Página_Prinsipal. (Ekzemplo: La máma ta' a mand e jú báí bende piská = La mama mandaba al hijo que vaya a vender pescado.)

Verdakaba insularo. La *crioulo de Cabo Verde* baziĝas sur la portugala lingvo. Uzas ĝin ankaŭ enmigrintoj, kiuj en la 19-a jarcento foriris al la usona ŝtato Masaĉuseco.

Kolombio. La afrikdevena loĝantaro parolas la palenkeran. Ĝi havas subtavolon el bantuaj lingvoj en la Gvineo Golfo kaj el la portugala prakreola el Sao-Tomeo, devenas de afrikdevenaj sklavoj eskapitaj dum la XVII jarcento, estas parolata de ĉ. 3 500 homoj en San Basilio de Palenque kaj havas oficialan statuson en tiu regiono.

4.5.1. Ĉabakana kreola lingvo

(surbaze de la studenta laboraĵo de Félix Manuel Jimenez Lobo)

En Filipinoj, 102 milionoj da loĝantoj parolas ĉ. 182 lingvojn. La plejmulto estas aŭstroneziaj lingvoj, el la grupo malajaj-polineziaj, aldoniĝas la angla, la hispana, kaj la kreola lingvo ĉabakano. La oficialaj lingvoj en la tuta ŝtato estas la filipina (bazita sur tagalogo) kaj la angla (teorie sen gepatraj parolantoj), uzataj en la oficialaj instancoj kaj ŝtat-edukada sistemo. Trideko da aliaj lingvoj kun suma nombro da parolantoj inter kelkaj dekmiloj ĝis dudek milionoj estas oficialaj ĉe specifaj regionoj kaj uzataj en la edukado, sed la plejmulto ne havas ian oficialan statuson. Inter la unuaj kun certa grado da oficialeco troviĝas la ĉabakana, kvankam ĝi ne estas aŭstronezia, sed kreola. Krome menciindas la hispana – gepatra lingvo de almenaŭ 2500 homoj el familioj ĉefe loĝantaj en Manilo kaj devenantaj el hispan-parolantaj koloniistoj de la epoko de la hispana regado. La ĉabakana estas la kolektiva nomo de almenaŭ ses hispanaj kreolaj lingvoj en Filipinoj, tri el ili sur la norda insulo de Luzono, en la ĉefurbo Manilo aŭ en ties ĉirkaŭaĵoj: *caviteño* (kavita), *ternateño* (ternata) kaj *ermiteño* (ermita), el kiuj la lastan oni konsideras malaperinta, kaj la aliaj tri en la suda insulo de Mindanao: *zamboangueño* (zamboanga), *cotabateño* (kotabata) kaj *davaeño* (davaa). La kvin dialektoj ankoraŭ ekzistantaj havas pli ol 420 000 parolantojn. La subtavolo de la ĉabakana estas aŭstronezia (kelkaj filipinaj lingvoj el la grupo de la malajaj-polineziaj), la hispana supertavolo donis almenaŭ 60% de la vortprovizo.

Gramatikaj specialaĵoj: 1) la sintaksa strukturo estas ĉefe VSO (verbo – subjekto – objekto), kio estas lingvistika raraĵo. 2) ekzistas nur unu artikolo: *el*. 3) la pluralo formiĝas aldonante la vorton *maga* (aŭ *manga*) antaŭ la substantivo. 4) gramatika genro ekzistas nek ĉe la substantivoj nek ĉe la pronomoj. 5) la tempoj estas konstruataj per partikuloj, kiuj antaŭas la verbon (kiu estas nevaria radiko elvenanta el la tria persono de la singularo): *ta* (prezenco), *ya* aŭ *a* (preterito), *di* aŭ *ay* (futuro). 6) ne ekzistas kopulaj verboj